

Daidalosz és Ikarosz

A repüléstörténelemben számos legenda fordul elő, ezek közül is a legtöbbet emlegetett és legismertebb Daidalosz és Ikarosz legendája. Azonban ennek is megvan a maga hátránya, mivel ahány helyen, annyiféle képpen szerepel. Éppen ezért én is a legendának két teljesen különböző változatát közlöm.

A legenda első verziója szerint Daidaloszt, a híres görög építész gyilkossággal vádolják meg és száműzetésbe kerül Kréta szigetére. Itt egy Mínosz nevű király fogadja be házába építésznek. Vele építteti meg a híres Labirinthoszt, amely egy olyan bonyolult labirintus, melyből állítólag az ember képtelen kikeveredni. Mínosz azt ígérte, hogy miután befejeződik az építkezés, Daidaloszt és fiát, Ikaroszt szabadon engedi, hadd csinálják mihez kedvük van. Azonban a Labirinthosz igencsak lenyűgözte Mínoszt és már nem akarta elengedni Daidaloszékat. Hogy szökni se tudjanak, a szárazföldre és a vízre is őrköt állíttatott. Daidalosz okos, tanult ember volt, és elhatározta, hogy mindenképpen megszabadul a szigettől. Mivel úgy

a szárazföld, mint a tenger zárva volt, egyetlen szabad út maradt.

"... Meggyűlölte eközben Krétát Daidalosz, és a Számkivetést, s honvágy is marta szívét, de köréje Tenger zárult: Földön és hullámokon -úgymond- Eltilthatja utam, de kitárva az ég. Megyek arra Minden övé lehet, ámde a lég Mínoszt nem uralja."
(Ovidius)

Így történt, hogy Daidalosz összeszedte a partról az összes sastollat és viasszal összeragasztgatva két szárnyat készített, egyet maga és egyet fia részére

"...Szólt, s ellesve a természet titkát, sosem ismert Mesterségbe meríti lelkét: tollakat úgy rak Sorba, a legkisebbtől kezdve, egyre nagyobbakat, Mintha hegyoldalban nőnének: így sorakoztak Egyenlőtlen nádszálak a pásztori sípon Majd közepét szállal köti össze, viasszal az alját S meggörbíti az egybefogott szárnyat, hogy olyanná Válgék, mint a valódi madáré. Ikarosz ott állt..."
(Ovidius)

Indulás előtt azonban Daidalosz még óvatosságra intette fiát, miszerint vigyázzon a magasságra, se túlsáosan magasra, se túlságosan alacsonyra ne szálljon.

"És oktatta fiát is: A pályának közepén fuss, Ikarosz - úgymond - erre vigyázz jól, mert ha alább szállsz Tollaidat víz húzza le, feljebb nap tüze perzsel."
(Ovidius)

A jótanács után végre elindultak Mínosz és az örök legnagyobb meglepetésére. Daidaloszék pedig csak repültek Görögország felé, de Ikaroszt nagyon elragadta a repülés szenvedélye és egyre feljebb, meg feljebb repült. Daidalosz hiába próbálta visszahívni fiát, az már olyan magasan volt, hogy nem hallotta. Ikarosz hamarosan olyan magasan repült, hogy - a legenda szerint - a Nap megolvasztotta a szárnyakat összetartó viaszt és Ikarosz kétségbeesetten csapkodva zuhant alá a mélybe. Daidalosz mindezt látta, de semmit sem tehetett, kénytelen volt befejezni útját és Görögországban élni élete végéig.

A legendának létezik egy másik változata is. Ez a történet sokkal korábban kezdődik, ugyanis azt tudni kell, hogy Zeusz, a görög főisten "fiatalkorában" meglehetősen kanos volt és az Olümposzon (sőt még azon kívül is) végigment (mármint nem lábbal, hanem... úgy, szóval értitek :)). Többek között egyik fél istennője volt Európé, akitől két gyermeke született: Mínosz és Rhadamonthüsz. Továbbá Zeuszra a hűség sem volt jellemző, így hamarosan elhagyta Európét. Mínosz a Krétai királylányhoz, Aszteriónhoz házasodott, aki azonban nem sokkal a trónra kerülés után meghalt és Mínosz a trónra pályázott. A Krétaiak azonban csak úgy mentek

bele a dologba, ha Mínosz be tudja bizonyítani, hogy tényleg Zeusz fia. Na erre Mínosz is meggondolkodott, de aztán rájött a megoldásra. Zeusznak ugyanis két testvére van, az egyik Posszeidón, a vizek istene, a másik Hádész, az alvilág ura. Mínosz megkérte Posszeidónt, hogy emeljen ki a tengerből egy elvarázsolt bikát, amit majd neki fog feláldozni. Posszeidón teljesítette a kérést, aminek következtében Mínosz trónra került. Azonban a legenda szerint akkor is az zajlott le, ami napjainkban is a választások alkalmával, ugyanis Mínosz nézegette az elvarázsolt bikát, ami erős és gyönyörű volt. Úgy döntött, hogy ha kicseréli a bikát, az senkinek nem fog feltűnni, így végül is egy másik bikát áldozott fel. Posszeidón nagyon felháborodott, amikor ez tudomására jutott és bosszút esküdött. Mínosz elsőszülött fia ugyanis egy borzalmas szörny, a Mínotaszaurusz lett, aki állandóan ordítozott a palotában és folyton emberhúsra fájt a foga. Ezért aztán Mínosz megkérte Daidaloszt, hogy építse meg a Labirinthoszt, ahová bezárták a Mínotaszauruszt. Mínosz minden meghódított területről minden évben hét fiú és hét lány gyereket követelt, akiket a Mínotaszaurusznak adtak, s amikor nem jutott gyerekhús, sasokkal csillapították a szörny éhségét. Daidalosz egy idő után megelégedte ezt és az egyik leendő áldozatot, Thészeuszt kioktatta, hogy hogyan győzheti le a Mínotaszauruszt. Az akció sikerrel járt ugyan, de Mínosz rájött, hogy Daidalosz volt fő bűnös.

Büntetésből Daidaloszt és fiát Ikaroszt bezárta a Labirinthoszbba. Daidalosz ismerte a Labirinthoszt, így a hajdanán a szörnynek adott sastollakból szárnyakat készített és a továbbiakban az események az első verzióhoz hasonlóan zajlottak le, azzal a különbséggel, hogy itt Mínoszék hajóval utánuk eredtek és Daidaloszt egész Görögorszáig követték. Daidaloszt itt egy király elrejtette és csellel Mínoszt is sikerült eltenni láb alól.

A legendáról Philippé Desportes is írt egy versikét, amit itt Tóth Árpád fordításában közlök:

Ikarosz

Ikarosz hullt le itt, az ifjú vakmerő,
Ki bátran égre szállt, gátat se nézve hol lát
S bár teste mélybe dőlt, veszítve gyenge tollát
A bátorok szívében dicső vágyat ver ő.

Mert boldog az a munka, hol a dicső erő
Nyert díja túlragyogja bukása törpe voltát,
S, mert boldog az a balsors, mely ily haszonba folyt át,
Hogy hőse, bár legyőzve, mégis örök nyerő.

Az új hallatlan úttól e gyermek meg se döbbent,
Tudása nem repült még, de bátor szíve röppent,
S, ímé, a legszebb csillag tüze égette meg.

Így halt meg, szédítőn merész kalandba vágva
Az ég volt drága vágya, s a tenger síri ágya
Van vágy még ily dicső, s van sír még ily remek

Philippé Desportes

(1546-1606)

És végül arról is beszéljünk, hogy milyen valóságalapja van legendának. Azt kideríteni, hogy pontosan volt-e valami tényleges repülési esemény, ami elindíthatta szóbeszédet így, több ezer év múltával már szinte lehetetlen kideríteni, de vannak olyan források, amik adnak valami kiindulási pontot. Tudjuk például, hogy az ókori görögországban tényleg élt egy Daidalosz nevű mester, és feltehetően hozzá kötik a vitorla feltalálását. Ha azt is figyelembe vesszük, hogy az ókori görögök szerették feltalálóikat az istenvilágukban megörökíteni, érthetővé válik, hogy hogyan is születhetett Daidalosz és Ikarosz legendája. A legenda feltehetően pontosan Ovidius korában, vagy az előtt kezdett előbbre kerülni, mint a vitorla feltalálása, így Ovidius már a népszerűbb történetet örökítette meg. Sok helyen, például a weblap korábbi verzióiban azt olvashattuk, hogy "... a legenda hiúságát mi sem igazolja jobban, mint hogy a magasság emelkedésével a hőmérséklet nem nő, hanem csökken ...". Ez a megállapítás nem áll helyt, mivel a legendák hűségét az átélte korhoz és kultúrához viszonyítva is meg kell vizsgálni. A középkorban ugyanis némiképp kibővítették az Arisztotelészi fizikát és úgy vélték, hogy a levegő felső zónája olyan átmeneti régió az esendő földi és a nyugalom hónapoként ábrázolt örökkévaló égi között, ami a benne uralkodó hő miatt veszélyes lehet az emberre. Amiatt is veszélyes, mert "Számúzi a könnyeket... misztikus fénnel ragyog benne a tiszta levegő", ahogy a misztikus Alanus de Insulis fogalmaz, és éppen a mi világunktól való különbözősége miatt ide felemelkedni nem csupán fizikai, de spirituális veszéllyel is jár.